

Detta avsnitt handlar om inflytelserika forskares ekonomiska bindningar till näringslivet

Eskil Richardson, en privatperson i Växjö som intresserat sig för matfetter och hälsa, har skrivit följande brev till Livsmedelsverket:

Växjö 02-01-03

Redaktionen för Vår Föda

Livsmedelsverket

Box 622

751 26 Uppsala

" Röst från läsare "

Ensidigt om matfett i Vår Föda nr 6/2001

I en artikel uttalar sig adjungerad professor Vessby om val av matfett. Där rekommenderar han margarin och fleromättade fetter.

En *adjungerad professor* är i regel finansierad av näringslivet. Tyvärr har inte denna finansiering redovisats i artikeln, vilket i detta fall varit värdefullt och i enlighet med den redlighetstanke som annars präglar verkets arbete. Vessbys professur är till stor del betald av de stora margarinintressenterna Van den Bergh Foods AB, Carlshamns Mejeri AB samt Karlshamn Sweden AB.

De åsikter som Vessby framför är med dagens forskning som bakgrund kontroversiella – om inte förlegade. Det finns t.ex. många vetenskapliga studier som visar att konsumtion av margarin och fleromättade fetter har samband med ökad risk för cancer, allergi och diabetes. Vidare har man visat att intag av mättade samt enkelomättade, men ej fleromättade fetter, har samband med minskad risk för stroke. I den ansedda tidskriften Science har i en uppmärksam artikel "Den mjuka vetenskapen om matfett" (Gary Taubes, Nr 291, 2001) presenterats fakta från en rad världsledande forskare, fakta som i hög utsträckning strider mot Vessbys framförda åsikter.

Ambitionen hos Vår Föda är givetvis inte att ge en ensidig belysning av den komplexa "fettfrågan". Förhoppningsvis kan vi därför i ett kommande nummer av Vår Föda få en mer aktuell och allsidig information om "dagsläget" avseende samband mellan matfett och hälsa.

Med vänlig hälsning

Eskil Richardson

Målaregränd 6

35250 Växjö

Tfn 0470-60768

E-post: eskil.richardson@swipnet.se

=====

Kommentar från docent Uffe Ravnskov*:

”Hej Gunnar!

Jag instämmer med Eskil Richardson. Det har också förvånat mig länge att Bengt Vessby fortfarande håller fast vid idén om de farliga mättade fettsyror och de nyttiga fleromättade därför att åtskilliga av hans egna forskningsresultat talar emot. Låt mig ge några exempel.

1990 visade Vessby och Boberg¹ att ett tillskott av fleromättade fettsyror ökade blodsockernivån i blodet och minskade känsligheten för insulin hos patienter med åldersdiabetes, alltså högst ogynnsamma effekter för denna patientkategori. I artikeln konkluderar författarna dock att de fleromättade fettsyornas nyttiga effekter överväger utan att redovisa hur de kommit fram till denna konklusion.

1992 visade Vessby och medarbetare² att en kost med ett stort innehåll av mättade fettsyror (de s.k. ”farliga” fettsyror) hade en bättre effekt på den diabetiska ämnesomsättning och sänkte det ”farliga” LDL-kolesterolet bättre än en kost med ett stort innehåll av fleromättade fettsyror. Alltså precis det motsatta av vad man skulle förvänta sig om man delar Vessbys uppfattning om den rätta kosten.

Vessby tillhör den expertgrupp som vägleder Socialstyrelsen och Statens Livsmedelsverk i kostfrågor. I boken ”Kost, Motion & Hälsa,”³ utgiven av nämnda institutioner, finns emellertid ingenting om dessa forskningsresultat, tvärtom kan man läsa att av fett som ingår i diabetikerns kost ”bör en stor del vara fleromättat”.

Vessby var också medarbetare i en studie av 15-åriga pojkar. Den visade att blodets innehåll av de fettsyror som avspeglar individens mjölkkonsumtion är omvänt proportionellt med blodets innehåll av kolesterol.⁴ Om man nu som Vessby menar att ett högt kolesterol är farligt, så borde allmänheten rimligen underrättas om att mjölkfett har en nyttig inverkan på kolesterolet.

Det kan vara svårt att hitta de många forskningsresultat som talar emot de officiella budskapen om kost och kolesterol. Den som är intresserad föreslår jag att besöka min kolesterolsajt på www.ravnskov.nu/cholesterol.htm

Hälsningar

Uffe

1. Vessby B, Boberg M. Dietary supplementation with n-3 fatty acids may impair glucose homeostasis in patients with non-insulin-dependent diabetes mellitus. *J Intern Med.* 1990 Aug;228(2):165-71
2. Vessby B, Karlstrom B, Boberg M, Lithell H, Berne C. Polyunsaturated fatty acids may impair blood glucose control in type 2 diabetic patients. *Diabet Med.* 1992 Mar;9(2):126-33.

3. Kost, Motion & Hälsa. Allmänna Förlaget, Stockholm 1992
4. Samuelson G, Bratteby LE, Mohsen R, Vessby B. Dietary fat intake in healthy adolescents: inverse relationships between the estimated intake of saturated fatty acids and serum cholesterol. Br J Nutr. 2001 Mar;85(3):333-41."

* Docent Uffe Ravnskov är väl publicerad i de stora forskningstidsskrifterna och har riktat in sig på sambandet mellan kolesterol och hälsa. Hans bok "The Cholesterol Myths", som jag vill rekommendera, har övertygat mig om att hypotesen om samband mellan kolesterol och ohälsa saknar grund. Detta förändrade synsätt delas idag av många, dock inte av margarinindustrin och deras talesmän.

=====

Min kommentar:

Å ena sidan finns en tydlig ambition hos staten att försöka få en stor del av forskningen i Sverige bekostad av näringslivet. Denna tendens har varit tydlig i flera år.

Å andra sidan finns en legitim önskan från allmänheten att myndighetsutövning och viktiga hälsopolitiska beslut – i synnerhet de som får stora ekonomiska konsekvenser - inte skall kopplas samman med näringslivet och olika affärsintressen.

En särskild fråga gäller de s k adjungerade professorerna vid våra universitet. Näringslivet kan erbjuda att betala lönen till en forskare och möjliggöra en professorstitel. För att undanröja komplikationer och jäv är det många forskare som i detta läge själva tydligt deklarerar sin ekonomiska hemvist. En adjungerad professor på Chalmers kan t ex ange att han kommer från Volvo eftersom detta företag betalar hans lön.

I många kvalificerade sammanhang inom både EU och det internationella arbetet i forskargrupper och kommittéer får ofta de deltagande forskarna redogöra för sina "interests", allt från forskningsbidrag till eget aktieinnehav, för att full öppenhet skall råda.

Men samtidigt finns det andra forskare som också tar emot lön från näringslivet men som samtidigt har en viktig position t ex när det gäller myndighetsutövningen eller fördelning av forskningspengar och som inte talar om vem som betalar hans lön.

Jag har erfarit att de allra flesta anser att denna typ av information är av stort värde och alltid skall lämnas - det är inte frågan om att misstänkliggöra någon om man önskar att dessa förhållanden anges.

Prof Lars Werkö diskuterade denna fråga i en artikel i Läkartidningen (Vol 91, Nr 8, 1994 sid 856 – 858) och sade bl a angående "misconduct in science":

"Spelar detta någon roll i Sverige? Många forskare tycks tro att frågan i huvudsak är en amerikansk företeelse. Det är inte troligt att detta är korrekt.

Det är t ex anmärkningsvärt att forskare anställda av läkemedels- eller livsmedelsindustrin, som är adjungerade professorer vid något universitet, eller på annat sätt har arbetsplats vid universitetsinstitution eller sjukhus, anger den senare adressen när de publicerar sig. Detta gör de även när det är fråga om utprövning eller användning av produkter från det företag där de är anställda.

Om detta skall kallas bedrägligt förfarande och falla under rubriken misconduct in science kan naturligtvis diskuteras. Men varför inte redogöra för förhållanden som bevisligen föreligger?”